

A Nagyerneyei Református Egyházközség rövid története.

Nagyernye község a Maros folyó bal partján terül el, Marosvásárhelytől 10 kilométerre, enyhén észak-kelet irányban. Közigazgatásilag hajdan Marosszékez, majd Maros-Torda vármegyéhez tartozott, ma Maros megye egyik nagyközsége.

Régészeti leletek bizonyítják, hogy már a csiszolt kőkorszakban, azaz már 5500 évvel időszámításunk előtt, lakták Ernye területét. Egy 2004-ben végezett mentőásatás alkalmával a Maros Megyei Múzeum régészei a falu határában egy bronzkori település maradványait tárták fel. A felsőbb rétegekben pedig egy koravaskori, majd egy gót település nyomaira találtak. Kijelenthetjük tehát, hogy a vidék nyújtotta lehetőségeket jól ismerte és kihasználta a mindenkori ember, a csiszolt kőkorszaktól napjainkig. A falu határában kisebb –nagyobb szünetekkel mindig volt élet, különböző népek fordultak meg itt majd tüntek el a történelem fergetegében. Nagyernye számára azonban a középkor jelentette az állandó település megszervezését, ezuttal egy jól meghatározott államszervezés keretein belül.

Nagyernye első írásos említése 1332-ből származik, amikor Ernee néven jegyezték be a pápai dézsmák lajstromába. Ekkor már mint önálló egyházközség szerepelt a 14. század elejéről származó összeírásokban. A 13. századból származó római- katolikus temploma helyébe 1904-ben épült új templom, de valószínű, hogy már Szent László idejében volt Istentiszteleti hajléka a falunak.

A reformáció tanai jó termőtalajra találtak Nagyernyében. A 16. század vége felé valószínűleg egy ügyes hitszonoknak köszönhetően – az egész falu unitárius hitre tért, majd a judaizmus (szombatosság) terjedt el nagymértékben. A nagyernyei református „eklezsiáról” első írásos adatunk 1639-ből való. Ebben az évben az egyházi vagyon elosztására került sor a falu unitárius és református lakói között. A szerződés értelmében a falu egyetlen temploma az unitáriusoké marad, mivel azok többen vannak, de a reformátusok számára közösen kell egy templomot építeniük. Ameddig az elkészül, addig a két felekezet közösen használja az unitárius templomot. A kisharangot, a földek, rétek, erdők egynegyedét, a kocsmajog egyharmadát a reformátusok kapták. Közös segítséggel vagy nem, de elkészült, Koczán Márton ernyei primor egy üres telkére az első református kis fatemplom, a mosoni templom mintájára.

A szombatosok megtérítése a reformátusoknak állandó feladata maradt, s így a számuk állandóan szaporodott, de a javak háromnegyede tovább is az unitáriusok kezében maradt. Nekik volt papjuk, oskolamesterük, míg a reformátusok szegények, a templomuk kicsi, nincs papjuk, tanítójuk. A székesi egyházközséghez tartoztak. Egy telket akartak vásárolni, hogy nagyobb templomot, és parochiális épületeket építsenek, de az unitáriusok akadályozták ebben. Ezért aztán Apafi Mihály fejedelemhez fordultak, aki 1667 januárjában éppen a Marosvásárhelyen tartott országgyűlésen tartózkodott, így hamar, már január 26-án választ is kaptak, amely egyben parancs is az unitáriusok számára. *„Az ernyei Ortodoxa Religion lévők alázatos Instantiajokból úgy értjük, hogy azon helyben annak előtte az unitáriusok felesen lévén azoknak mind papjok s mesterük vagyon, ők is már megszorodtanak, hogy volnának annyian, mint a más részről valók, az Falunak lévén egy darab földe, melyet a falu eladván egy Köztök lakó Embernek, azon ember házat épített reá, az possessor elakarván adni azon helyet az rajta épített házzal együtt, az Exponens Ortodoxa Religion lévők azon helyet s házat megakarván venni (mivel ők is azon falunak edj részén vannak annyian, mint amazok), hogy predikátort*

szólítsanak magok részéről az helyekben, de az unitaria religion lévők akadályoztatták, s ellenzik ,hogy ne vegyék, s prédikátort ne szólítsanak helyükben. Minekokáért kegyelmeteknek kegyelmesen serio parantsoljuk, az dolog így lévén azon falubeli unitariusoknak ne engedjék, hogy akadályoztassák az ortodoxa religion lévőket, azon megvételeiben, mivel azok is felesen lévén, magok religion lévő prédikátort szollitsanak helyükben, tarhassanak lelki tanitot magok részről. signanter penigh ernyén lakó Unitaria Religio lévők parancsolyuk igen serio super sudsallyatok azon falubeli Ortodoxa religion levőket ne akadályoztassa s inpediállya azon meg vételeiben amazokat, hanem engedtessek megvétele, hogy szollithassanak prédikátort helyekbe. Elég, ha magatok részéről vagyon prédikátorotok s azoknak is hadd lehessen szabados isteni tiszteletük. Egyébaránt ha cselekesztek megfogtok busulni”

Apafi Mihály fejedelem vitathatatlanul nagy támogatója volt a református egyházaknak. A törökök által feldúlt Bethlen Gábor alapította gyulafehérvári akadémiát ő támasztotta fel, és Nagyenyeden adott neki új székhelyet, biztosítva a fenntartáshoz szükséges anyagi feltételeket is. Több száz erdélyi református egyház neki köszönheti a megerősödését, és fennmaradását, köztük az ernyei is, amint a fenti rendeletből láttuk.

Most már nem volt akadály annak, 1668. június 7-én meg vegyék a telket, amely a falué volt ugyan, de arra Török Mátyás ernyei nemes házat épített. Ennek az Eklézsia 15 forintot és 40 pénzt fizettek Az „Ortodoxa religion lévők képében” jelen volt nemes Szász Imre és Bajó György, Sámuel deák úr jobbagya. Fogott bírók voltak: Káli Nagy András, István Deák, és István Gergely backamadarasiak. A Török Mátyás építette ház lett az első papilak, melléje építettek aztán az előzőnél nagyobb, fatemplomot, parochiális és mesteri épületet. Azt, hogy ki volt e papilak első lakója, nekünk nem sikerült kiderítenünk.

1667. április 23-án Rhédei Istvánné adományozott egy ezüst poharat, és egy ezüst tányért, azzal a kikötéssel, hogy az mindig reformátusok tulajdonában legyen „*csak hárman vagy négyen maradnának is, nálok maradjon, el ne adhassák*”. Ha a reformátusok elfogynának, vagy áttérnének, akkor adják át az akkori esperesnek.

1678-ban öntettek egy 178 kilogramm súlyú, 62, 5 cm átmérőjű harangot a következő felirattal: „*Oh rex gloriae Jesu Crista Weni cum pace 1678*”(Oh Dicsőség Királya Jézus Krisztus jövel békével)

1690. április 16-án meghalt Apafi Mihály. Már a fejedelem életében elkezdődött Erdély haldoklása, életének utolsó éveiben már osztrák csapatok állomásoztak egyes városokban. Az egykori- még a világpolitikába is beleszóló- Erdély, az osztrák tartományok egyike lett.

A politikai változást az egyházi élet változása is követte, mert visszatértek Erdélybe a jezsuiták „*szép csendesesen beülének Fejérvárra, Kolozsvárra, Udvarhelyre, sőt azután sok színes mesterséggel Marusvásárhelyre, Szebenben, Brassóban, Fogarasban, s több helyekre betevék magokat, fel is fordíták mind a politikát, mind a reformáta ecclésiádot*”

A jezsuiták Ernyén először a reformátusok templomát vették el, de nemsokára az unitáriusokat célozták meg, amint azt az előző alfejezetekben láttuk, annál is inkább, hogy ezek között sok szombatos volt. Megkönnyítette a dolgukat az a tény, hogy ez utóbbiakat a világi törvények is üldözték. Elvették a templomukat, és a földjeiket, amelyek mint láttuk a reformátusokkal való osztozkodásnál, a két egyház vagyónának a háromnegyed részét képezték.

Ettől kezdve a katolikusokkal kerül sokszor élbe a református egyház – említettük, hogy rövid ideig még a templomukat is elvették - amely ellentét gyakran perré fajult. Perelnek például a Nagyvölgyi erdőben történtek miatt, ahol a katolikusok kivágták a határfát, és „*a plébános úr bérese bevágott a reformátusok részébe*”. Vagy perre került sor az 1738 - ban elosztott Hegyes nevű erdő újrafelosztásáért is, miután a katolikusok az „*ők részükről kipusztították a fát, egymás közt felosztották*”, s miután a reformátusok „*szépen megnövelték a magukét*”, a katolikusok pert kezdtek az újrafelosztásért. Mindkét per a reformátusok nyerték meg, azon a jogcímen, hogy osztozkodáskor a katolikusoké volt a választás elsősége.

Kezdetben a reformátusok- amíg kevesen voltak- a székesi egyháznak képezték a leányegyházát. Nincs arról adatunk, hogy mikor váltak külön és kik voltak az első lelkészek. Nyilván, mert rendezetlen, kislétszámú parochia volt, nem tolongtak a prédikátorok, és nem maradtak hosszú ideig, mint ahogy az, két évszázaddal később történt.

Az első prédikátorról, Sárpataki Péterről csak azt tudjuk, hogy 1659-ben a marosvásárhelyi Ref. Kollégiumban tanult. 1692- 1710 között volt Ernyében pap. A nevéből következően esetleg a szomszédos Sárpatokról származott. Az ő idejében 1702. március 19-én egy Kaáli János nevű nemestől kapott az egyház egy telket, s „*melyen épített ecclesia Schola házai*”

Az utódjáról, Szentmiklosi Jánosról (1710-1715) nem sokat tudunk. Az biztos, hogy ekkor építettek egy haranglábot, hiszen feljegyzik, hogy 1714-ben „*Ernyei Kari Miklós az harangláb csináltatásához conferált 1 forintot, melyet költötenek az haranglábra*” Nagyön nyugodt élete nem lehetett, hiszen szolgálati éveiben még tartott a Rákóczi féle szabadságharc.

A következő prédikátorról, Parajdi Istvánról is azt tudjuk, hogy szerepel a marosvásárhelyi Ref. Kollégium névkönyvében 1713-1715 között, mint a kollégium diákja. Innen egyenesen Ernyébe ment papnak, és 1715-1721 között szolgálta az ernyei gyülekezetet. Papilaknak azt az épületet kapta, amelyet Hosszú János birtokos adományozott az egyháznak, egy kis kerttel együtt.

Szokás volt egy-egy kis birtokot adományozni az egyháznak. Így 1761. május 10-én írt végrendeletében, Szász György jobbágy az egyházra hagyta a vagyonát, azzal a kikötéssel, hogy az uzsorakölcsönre adott pénzeit az egyház, perelje vissza, ami részben sikerült is.

Addig azonban még jónéhány pap ivott a református csorgó vizéből, mint Bibarcfalvi Sámuel, vagy, ahogy 1718- ban a Kollégium névkönyvében szerepel: *Samuel Bibartzfalvi anno et die eodem*” 1721 -1725 között szolgált Ernyében, ahonnan vagy más parochiára, vagy tovább ment tanulni.

Venter Mátyás 1725 és 1747 között- tehát huszonkét évig- állt a gyülekezet élén. Szükség is volt rá, mert ebben az időben indult meg császári segítséggel a rekatolizálás. Mint fennebb említettük a katolikusok előbb a reformátusok kis templomát vették el 1727-ben, Káli Kún Mátyás vezetésével, és csak 1729-ben- miután katonai segítséggel elvették az unitáriusok templomát- adták vissza. Ugyanebben az időben számtalan veszekedés, és pereskedés folyt az egyházi birokok miatt. Egy ilyen pereskedő jegyzőkönyv részlet 1727-ből a római katolikus egyháztörténetnél mutatunk be.

Muzsnay Mihály ugyancsak a kollegium diákja volt, ahol tanított is, amit bizonyít ez a beírás: 1726: *Michael Musnai, pastor jeddiensis, praec conj.* Ernyében csak 3 évig

papok között, 1747 és 1749 között. Később Jedden lett lelkipásztor, ami a fenti beírásból kiderül.

Várdó Sámuel viszont 27 évig taposta a sarat a református közben 1750-1777 között. Ő is „praeceptora” és „assessora” volt a kollégiumnak. Alapjában véve ő volt az egyház igazi megteremtője, megerősítője. Nagy feladatok vártak rá, hiszen 1768-ban nagy csapás éri az egyházat. A jegyzőkönyvben ez áll: *„Megszomorodott szívvel említjük, hogy ezen folyó1768 esztendőbe, áprilisnek 22-dik napján, Marosszékbén, N Ernye faluban, valami cigányok műhelyéből, hirtelen tűz támadván, s feletti nagy szél lévén, tizennyolc házak hozzá tartozandó épületekkel együtt. Megégtének, ezek között pap és Mester házán lévő parochiális minden épületek porrá és hamuvá lettenek.”*

Az újra talpra állás meglehetősen nehéz, mert a templom körül lakó hívek egy részének is leégtek az épületeik, ezenkívül a református egyház, Ernye szegény és középgazda lakóit foglalta magába. Le is írják, hogy *„tagjaink közül sokan elégtének, és semmivé lettenek, igen kevesen és gyámoltalanul vagyunk, az erdőből is építeni való fából kifogytunk, majd minden épületre való fákat pénzzel kell vennünk, sok és nagy a romlás, költségük igen kevés”*.

Végül esperesi engedéllyel kéregetni indulnak. Sárd, Zalatna, Abrudbánya, Felsőszálláspataka, Hátszegszászváros, Nagyenyed, Bethlen, Dés, Kiskapus, Torda, Oroszfája, Nagyfalú, Újlaka, Sarmaság, Szentkirály, Szereda, Bözöd, Vaja, Péterlaka, Körtvélyfája, Görgény, Szászrégen, Bodon, Keresztúr, Szamosújvár, Ördögösfüzes, Kolozsvák, Gyéres, Vizakna, Ugvarhely, Kálnok, Felsőcsernáton, nevét jegyezték fel, mint támogatókat.

Ebből felépítettek egy valamilyen templomot, amelyben aztán néhány évig még hirdette Várdó Sámuel az igét, de 1777-ben a megyebíró azt jegyi be az pénztár napló kiadási rovatába, hogy *„Tiszteletes Várdó Sámuel uram meghalálózván, kiadtam 24 dénárt”*. Hogy mire adta ki nem derül ki, de az biztos, hogy az egyház nem tekintette saját halottjának a tiszteletes urat! Mivel a temető akkor a cinteremben volt, porai valahol a mai templom közelében, esetleg alatta nyugszanak. Emlékére a felesége Vas Erzsébet 1781-ben egyszövött kendervászon asztalterítőt ajándékozott az egyházközségnek. Az ő fia lehetett Várdó Elek, akinek a nevével 1769-ben találkozunk Ernyében.

Mivel Mária Terézia csak olyan anyagból engedélyezte a templom építését amilyen az eredeti volt, az új templom nem lehetett tartós és kilenc év múlva a hívek már újra kérvényeznek, templomépítés ügyében, most már a katolikusokkal együtt.

„Itten Nagyernyében mindkét részen lévő anyaszentegyházak annyira megavultak, hogy a régiség, és a meg nem újítás miatt a miénk, tudniillik a romai katolikusoké közül, nevezetesen a tornyunknak a kőfala, szarvazatja, és zsendelyezése, nemkülönben a cinterem annyira elsovadtak és romladoztak, hogy azok jobbításával ha késedezünk félő netalán tán templomunknak épebb részére dőlven a torony aztat is alkalmatlanná tegye.

Mi pedig reformátusok, felséges királyunktól engedelmet nyerve templomunk újonnan való felépítése iránt, azon munkálkodván, hogy sövényből és fából szinte omlójában lévő templomunknak helyén kőtemplomot építsünk. Tudnivaló pedig, hogy kőtemplomunknak felépítésére, feles számú öl kövek, sok ezer téglá, mészfövény, tutajfák, deszka és lécek kívántatnak, de nyomorult falunkban felette terhes contractio lévén, most újabban úgy tapasztaljuk, hogy eddig való teherviselésünkhöz hasonló fog járulni, mivel Székesen kontraktióban lévő katonákat is nyomorult falunkba szállítják, azoknak maguknak és lovaiknak feles házakat és istállókat építtetnek, melynek miatt úgy látjuk,

hogy istenünk tiszteletére célzó szent szándékunknak folytatásában egészen meg gátoltattunk, mivel eddig is úgy megvolt nyomorult falunk terhelve, hogy sok ide s tova való szolgálat miatta magunk élelmünkre valónak és a terhes adónak meg szerzésére is éppen elégtelenek lettünk. Anyaszentegyházaink is teljes pusztulásra jutottak, mostanában is, hogyhogy nyakunkba ne omolják, fákkal kellett támogatnunk, és utoljára még erre jutunk, hogy még az sem léssen, hova istenünk tiszteletére összegyűlhessünk, hacsak Méltóságos Fő Királybíró úr hathatos közbevetések által alázatos könyörgő levelünk a felséges Királyi Guberniumnak nem reprezentáltatik, oly véggel, hogy innen falunkból a contractióban lévő infantéria militia dislocáltassék”

Mária Terézia királynéhoz fordultak, hogy engedélyezzen számukra egy kéregető levelet - miután megkapták az engedélyt a kőtemplom építésére - amellyel újra bejárták Erdély jelentősebb református egyházközségeit kéregetve az épülendő kőtemplom javára. Fennmaradt egy ilyen kéregető levél is, így be tudjuk mutatni.

Kegyés Olvasó!

Méltóságos főrendek, minden rendben s állapotban lévő Kegyes Keresztények!

Felséges Koronás Királyné Asszonyunk Mária Therésia ö Felsége Kegyelmes engedelmeiből egy Kő templomot Kő Tornyával együtt akarnánk Isten építeni, de mivel végbevitelére igen nagy Sumptus kívánatik, hogy Sumptusunk valamivel szaporodnék, bátorkodunk folyamodni alázatossággal a Kegyes Joltévőknek szívből származandó alamisájokhoz. Minthogy eleitől fogva a keresztények az Isten Ditsóságára célzó dolgokban egymást örömmel segítették mi is Isten Ditsósége körül fáradozván, bizodalunk vagyon azon költsön segítség iránt ezzel vagyunk

Nagyságtok, Kegyelmetek

Alázatos kész Szolgái

a N. Ernyei Refor. Ecclesiának közönséges Tagjai

Már Simon János ekkor a pap, aki 1777-től 1796 ig szolgált, és aki szintén a Ref. Kollégium tanulója volt (Joannes Simon 1766). Ugyanitt görögöt tanított, a kollégium könyvtárosa és ülnöke volt. Csapóról jött át Ernyébe, amit onnan tudunk, hogy 1777. május 29 és30-án Nemes György megyebíró – amint azt a számadó könyvében felegette – „2 forintot és 94 dénárt költött kenyérre, húsrá, borra, serre, pálinkára, tiszteletes S. János Uramnak Tsapóról fel hozása alkalmatosságával”

Éppen kétszázharminc évvel később írjuk, hogy megérdemelték a bort, a „sert”, a pálinkát, mert Simon János tiszteletes nagyon szép „kőtemplomot” építtetett a hívei segítségével.

Hogy mennyi pénzt tudtak „összekéregetni” és mennyit kellett a hívek fizessenek, arra nem találunk adatokat. Mindenesetre, nagy lelkesedéssel, és áldozatkészséggel fogtak neki az építésnek. A félezer lelket sem számláló gyülekezet felépítette azt a tágas „kőtemplomot,” amelyik már több mint két és negyedszázada szolgálja a híveket, és amelyiknek - egy idejében történő aláfalazó megerősítéssel - a nagyon szép tornyát a kései utódok nem mentették meg, pedig közel 170 évig abban zúgtak a harangok. És az akkorinál jóval gazdagabb gyülekezet, immár egy emberöltő alatt sem volt képes visszaépíteni azt!

Váradai Szöcs Miklós megyebíró irányításával kezdik meg a hívek a nem könnyű építkezést, amit a korabeli jegyzőkönyvek alapján rekonstruálunk Mindenek előtt

„tutajfát” vesz Régenből a megyebíró. *„Egy Deszkás és egy létzes tutajért fizettem 23 Ft, 90 dr”*

Azután 1779-ben a Marosból követ hordanak, ezt már önkéntes alapon történik. Téglát a téglavető cigányoktól vettek *„51 000 tégláért fizettem 48 Ft 96 dt-t, ugyanerre erogalodott gabona 50 köbméter törökbúza”*, jegyzi fel a megyebíró. Az a tény, hogy már az azelőtti években is vettek téglát, kiderül abból, hogy 1780. november 20-án beperelik Iklandi György Józsefet, mert az nem adta meg idejében a kölcsönkért téglát. Később, 1782-ben - már az építkezés során- még vásároltak 37 000 darabot 37 Ft.-ért.

Megfogadják a mesterembereket. *„ A kőműveseknek Tromf pénz erogálódott 20 F”t*, írja Váradi Szöcs Miklós. A famunkálatok elvégzésére Csók János nyárádcsikfalvi asztalost, és Asztalos József ács mestert alkalmazták.

Ezen előkészület után 1781-ben elkészítik a templom alapját. Amit szerényen meg is ünnepelnek: *„7 juli, a Templom fundamentuma felvetésekor a kőműveseknek két kupa borra 24 dr”-t* fizet ki a megyebíró. Az év hátralévő részében és a következő évben a templom derekát és a tornyot építik, mert ekkor vesznek -mint fennebb már említettük- másodsor is téglát, és május 12-én megint deszkás tutajokat vesznek. *„12 mai. Két deszkás tutajért fizettem 30 Ft 601 dr, ezekér Szász Régentől fogva vámot 18 dr, ezen tutajokat lehozókra szánt pálinkáért 12dr., a mesteremberre és magamra mikor vásárolni voltunk 46 dr”*, írja a gondos megyebíró. Na persze, közben háromszor is vesznek meszet, egyszer 114 vékát 41 Ft 04 kr-ért, azután 11 vékával 2, 64 Ft-ért, majd 93 vékát 22, 32 ft-ért. *„Fél mázsa vasért adtam 5 ft. 10 dr”*, amit valószínű az ács munkához szükséges kapcsok készítésére használtak fel. 1882 június 27-én írhatják le, hogy *„feltevén az Áts a Gombot a Templom tetejére adtam egy Kupa Bort, mejért fizettem 18 dr”*. A kistornyokra csak 1783-ban tették fel a „gombokat”

Ebben az évben készíti el, és teszi a helyére az asztalos mester a padokat és a székeket, de még az ez utáni évben is dolgozik az asztalos, hiszen a templomnak egy része deszkával fedett, azaz mennyezetes, más része boltíves. A mennyezetes rész, amit egy rajta lévő szám tanúsított, 1784-ben készült el Ennek közepére egy sugárzó nap volt festve a halványkék alapra, amely köré a következő volt írva: *„Mely igen szerelmesek a te hajlékaid, óh seregek ura, Boldogok kik lakoznak a te házádban”* (LXXXIV. Zsoltár). Ezt a köriratot egy másik koszorúzta: *„Készült e szent hajlék fundamentumából a nagy-ernyei ref. ekklesia költségeivel T. Simon János papsága, Várdó Elek o.m. Váradi Miklós és Ferenc kurátorsága alatt. 1788.”*

Sajnos, a torony leomlását követő újraépítésnél ezt sem mentették meg, illetve építették vissza. Kilenc évig tartott az építkezés, ami alatt a hívek a mesterembereknek sorkosztot adtak, odafuvarozták a szükséges anyagokat, biztosították a felmerülő költségeket, mind egyéni hozzájárulással, mind az általuk megművelt egyházi földek terményeinek eladásából. Csodálatra méltó ez a közösségi összefogás! Az új toronyba harangulást készítettek, ahova feltették az 1687-ben öntött harangot, ami mellé már a következő évben, 1789-ben öntettek egy kisebb harangot is a következő felirattal: *„Ezt a harangot a nagy-ernyei reformata ecclesia csinálttatta Isten dicsőségére. Anno 1789”* A templomépítés utáni kélt évtizedben aztán *„jóleső nyugalomnak adta át magát az egyházközség, ami egészen a tétlenségig ment”* írja 1801. szeptember 17-én tartott esperesi vizitációjában Csíki János esperes. A dorgálás mellé még 6 forint pénzbüntetést is kirótt rájuk, *„ha a pap, ha az eccla lenne a hibás, mert minden egyházi épületük ruina”*

Nem is csoda, hogy ebek harmincadjára kerültek az egyházi épületek, mert olyan pap állott az egyház élén, akit aztán később, a hívek kérésére át kellett helyezni egy más faluba. Pedig annak idején Imreh Sámuel is a kollégiumban „subscribált” 1786-ban, majd Fricsi Fekete Sámuel és József nevelője. A kollégiumban „hortolánus, philosophae praeses, reth. praec assessor”, majd a kollégium elvégzése után külföldre, Utrechben tanult. Az emékiratot író Fogarasi Sámuel szerint Marburgban. A tanulótlárs illetve tanítvány Fogarasi írja: *„Az utolsó fél esztendőben volt praeceptorom Imreh Sámuel, most Csitszentiványi pap. Ez nagyon híres legény volt a kollégiumban, és Szigetinek lelki barátja. Együtt voltak akadémián, Marburgban, de nem együtt cenzuráltak, mert Szigeti nem engedte meg, hogy vele senki is eléálljon. Ma ez az Imre Sámuel igen rongyos, és még hordozza a régi megkopott koszos parókáját, s egész példa, midőn a piacon jár, holott ma senki sem visel vuklis parókát.”* Ki tudja milyen törés következett be, Imreh Sámuel lelki életében - vagy már itthon, vagy a külföldi akadémián - hogy ilyen bizarr magatartása lett, amiért aztán, mint lennebb látni fogjuk, olyan gyakran kellett változtassa a parochiákat. Hazatérve az akadémiáról lelkészi szolgálatot vállalt. Marosszéken lett lelkipásztor. E minőségben 1791 –ben szentelte a küküllővári zsinat pappá. 1792-ben Jedden, 1796-tól Ernyében, 1809 től Mezőkölpényben, 1812-től Csitszentiványon, 1824-től Harcón volt papi stációja. Talán 1824-ben vonult nyugalomba vagy hunyt el. Valószínű az esperesi dorgálás miatt, 1802-ben, újra nekiveselkedtek az ernyei reformátusok az építésnek. Fogarasi Mihály megyebíró a számadójelezőkönyvébe a következőket jegyzi: *„A Mester Embert, Kézdi Simont midőn megfogadtam, áldomásban akkor fél kupa Pálinkát fizettem érte 20 dr. Vettem az Eclésia számára 3 fertály tutajt, Egyet deszkást, kettőt lézest. Fizettem érte 63 Ft 92 dr Vettem az ekkla számára 54 véka oltatlan meszet, vékáját 60 pénzért, fizettem érte 32 ft. 40 pénzt A templom ablakaira külső rostélynek vettem 25 font drótot, fontját 96 pénzen, ment érette 24 Ft. Az üvegesnek a templomba való Ablakok renovációjára 11 Ft”* Ezenkívül olyan nagymennyiségű zsindeleyszeget vettek, hogy csak a környék cigány kovácsai: a szengyeli, szászrégeni, mosoni, abafáji, szentiványi, és radnotfájiak tudták kielégíteni a szükségletet.

Abból a tényből, hogy a kilenc évvel azelőtti vásárlásnál nem esett szó lécz, szeg, továbbá zsindeley, vásárlásról, és hogy 20 év alatt nem megy annyira tönkre egy zsindeleytető, hogy ruinának nézzen ki az épület, arra következtetünk, hogy a templomot nem tudták teljesen befejezni. Valószínű, a kor szokása szerint csak zsúppal fedték be, és csak 1802-ben került zsindeley fedél a templomra. Egyébként már itt megjegyezzük, hogy a torony leomlásáig, mid a templom, mind a torony zsindeleyel volt fedve és az akkor készített ablakrostély is meg volt.

A mennyezeti részt „kipingálták”, és felírták: *„Aki dicsérettel áldozik / az, dicsőit engemet / Aki az ő utjait vezérli / Megmutatom annak az Isten szabadítását.*

„Anno 1802. Renoválta tiszteletes Imreh Sámuel papságában, Bitai Sámuel oskolamester, Fogarasi Mihály kurátor, Fogarasi Sándor, Márki Sándor egyházfi, Kézdi Simon mester, pingálta: Szikszai Sámuel”. Már ezt a javítást megelőzően, 1800 ban a templom szentélyébe faoszlopokra egy karzat megépítéséhez kezdtek hozzá, valószínű a tervezett orgona számára. Szakács Mihály megyebíró a következőket jegyzi fel: *„Tiszteletes Imre Uram Lova Szekerével jártam abba Kar tsináltatására magával Tiszteletes Urammal, ekkor költöttem 33 dénárt”* (Az első orgona 1806-ban készült el)

(...) Megint nehéz idők következtek, de Lőrinczi János személyében szerencsére megint olyan pap jött, aki 37 évig, haláláig Ernyében szolgálta az egyházat

Láttuk azt az előzőkben, hogy a különböző felekezetek megszületése nem ment éppen simán, ezekben az években csaptak le a szombatosokra, ennek folytán gyakoriak voltak a földterületek és az erdők feletti viták. Abból következtetünk erre, hogy a református megyebíró azzal a kéréssel fordul a felsőbb világi hatóságokhoz, hogy mennének el Nagyernyébe, és mérnék ki „a Nagyernyei Ev. Ref. Ekklesia Külső és Belső Fekvő Javait”. Hogy ez meg is történt, megtudjuk a királybírónak küldött jelentésből.

„Illő tisztelettel jelentjük a Ns. Maros Széki Tekintetes Kormányzó Királybíró Úrnak azt, hogy ezen 1834-ik év Szt Mihály Hava 16-ik napján, ezen tekintetes Ns. Maros Széki Ernyei Ev. Fef. ns. Ekklesia Számadó curátora Ns. vitézlő Nemes József Uram említett hivatalánál fogva kére münköt, hogy fizetésünk ajánlása mellett, mennénk el a tisztelt székre Nagy ernyébe és ottan benn a faluban, úgy ennek határán a Ns. Eklesianak minden névveél nevezhető és található belső és külső fekvő javait a törvényesen előállítandó Commetaneusok áltsal, törvényes megesketések után kijáratván, határozatván és jegyek által a szomszédoktól megkülönböztetvén a Felmérés után conscribálnak .

Commetaneusok:	Hajdu Mihály	72	esztendős	Armalista	Cath.
	Bors Imre	49	„	Székely	unitary
	Rosa György	50	„	Székely	Cath.
	Szöts Atyim	61	„	Sellér)	oláh
	Görgényi Gábor	51	„	Sellér)	„
	Mészáros Mihály	59	„	Sellér	Cath
	Id. Vámos Nyikuláj	54	„	Falu	estüttye

Eröss hittel megesküdtek. Jelen volt még Tekintetes Kelemen Károly és a Rom. Catolica ecclesiia megye bírása Sárosi Dániel ő kegyelme” 1839-ben összeírják az egyházi földeket. Ekkor találkozunk a Felső Forduló Határ, és az Alsó Forduló Határ megnevezéssel. Ez nem a dombos felső, illetve a Maros völgyének megfelelő alsót jelent, hanem a folyó irányának megfelelően völgyet, dombot magába foglaló felsőt és alsót.

Az össze írás így néz ki:

„Az Ekklesia külső Fekvő Javaik a Felső Forduló Határban”

- Határ Far dombon egy föld, Határ Far alatt más föld, a Bodó hídnál, az Iklandi Rétkben egy darab kaszáló, Nyíl alatt egy föld, a Karós hüvelyben, a Gomolyátban egy erdő föld, a Ségelyben egy föld, a Ségelyben fennebb egy háromszögű föld. Más föld a Ségelyben, a Székesi határ szélénél egy föld, a Diós oldalban egy szőlő, a Kertmegett levő oldalban egy föld, a Hegyesbeli erdő földestől, a Nagyvölgyben egy erdő.

Alsó Forduló Határban

- A Székeshely nevű helyen a Soos kután feljül, a Veres fűz előtt, a Tanorokban egy kis kaszáló, a Téglavetőbe(Hosszú hídnál lévő hely is),Alsó bornyú mezőben, Felső bornyú mezőben, a Balás érben egy rét .

Papi és Mesteri Jóságok után tartozandó alsó forduló határon lévő külsők.

- A Kölös kerten, a Székeshelyben ,túl a patakon, a Kőhídon alul, a Burján kút alatt egy papi rét, a Hosszú lábján egy rét, a Soosba egy föld, a Bugja szegbe egy rét, a Balásérben egy rét, a Csokortos szélében egy darab föld.

A felső fordulóban lévő külsők .

- *A Harangos tónál* egy föld, a *Szász patakban* egy darab föld, az *Elő Járóba* egy darab föld, a *Kert megett*, a *Domos*

1839-ben összeírják az egyházi földeket. Ekkor találkozunk a *Felső Forduló Határ*, és az *Alsó Forduló Határ* megnevezéssel. Ez nem a dombos *felső*, illetve a Maros völgyének megfelelő *alsót* jelent, hanem a folyó irányának megfelelően völgyet, dombot magába foglaló *felső*t és *alsót*.

Az össze írás így néz ki:

„Az Ekklésia külső Fekvő Javaik a *Felső Forduló Határban*”

- *Határ Far* dombon egy föld, *Határ Far* alatt más föld, a *Bodó hídnál*, az *Iklandi Rétkben* egy darab kaszáló, *Nyíl alatt* egy föld, a *Karós hüvelyben*, a *Gomolyátban* egy erdő föld, a *Ségelyben* egy föld, a *Ségelyben* fennebb egy háromszögű föld. Más föld a *Ségelyben*, a *Székesi* határ szélénél egy föld, a *Diós* oldalban egy szőlő, a *Kertmegett* levő oldalban egy föld, a *Hegyesbeli erdő* földestől, a *Nagyvölgyben* egy erdő.

Alsó Forduló Határban

- *A Székeshely* nevű helyen a Soos kutan feljül, a *Veres fűz* előtt, a *Tanorokban* egy kis kaszáló, a *Téglavetőbe*(*Hosszú hídnál* lévő hely is),*Alsó bornyú mezőben*, *Felső bornyú mezőben*, a *Balás érben* egy rét .

Papi és Mesteri Jóságok után tartozandó alsó forduló határon lévő külsők.

- *A Kölös kerten*, a *Székeshelyben* ,túl a patakon, a *Kőhídon* alul, a *Burján kút* alatt egy papi rét, a *Hosszú lábján* egy rét, a *Soosba* egy föld, a *Bugja szegbe* egy rét, a *Balásérben* egy rét, a *Csokortos* szélében egy darab föld.

A felső fordulóban lévő külsők .

- *A Harangos tónál* egy föld, a *Szász patakban* egy darab föld, az *Elő Járóba* egy darab föld, a *Kert megett*, a *Domos*

Időközben lezajlott az 1848/49 –es forradalom és szabadságharc. A református egyház tagjai is, amint azt a megfelelő fejezetben láttuk, kivette a részét belőle. A jobbágyrendszer is megszűnt. Az élet, ha más mederben is, de visszatért.

Ebben az időben is találkozunk olyan utód nélküli egyház tagokkal, akik vagyonuk egy részét, haláluk után az egyházra hagyták. Ilyen 1858. május 10-én, és 1860-január3 án keltezett Balog János, illetve Váradi Szöcs János birtokosok végrendelete. Az előbbi ezt írja:

„*Én saját nevemet leírt Balog János, ki több évektől fogva az Istennek bölcs tetszéséből magánosan élem öreg napjaimat, saját tapasztalásomból igazolom, hogy magánosságban legjobb barát, legjobb társ a szomorú órákban, legfőbb vigasztaló a vallás, azért én is ezen jó barátomnak, vigasztalómnak oltárára egy maroknyit áldozni, legszentebb kötelességemnek esmerem. Lévén nekem a nagyernyei közszőlősbe a Diós oldal nevű helyen (....)egy darabocska szőlőcském, a lábján lévő kevés szilvással, minthogy tőlem az Isten az apai örömet megtagadta, azt akarom, hogy ezen szőlős legyen a N. Ernyei Ev. Ref. Ekkláé, mégpedig úgy, hogy ezt mindenkor a N. ernyei ev. ref. pap használja, amely használatér, mikor bortermés lesz, minden húsvét ünnepében az úr asztalára bort adni tartozzék a Pap”*

Az utóbbi azt íratja a barátaival: „*Mű, alolírottak, igaz hitünkre bizonyítjuk, s esküvel is erősíteni képesek vagyunk, hogy minket, N. Ernye helységbeli birtokos, mint régi barátait saját házához hivatván, felkért, élőszóval előadandó végakarát nyilvánításánál tanukul szolgáljunk. Mű ötlet ágyban betegen, de teljes ép és józan elmével találtuk(...)miután a*

sors gyermekkel meg nem ajándékozta, a mint buzgó keresztény a N. Ernyei Ev. Ref. Eklésiának hagyta örökös joggal a N. Ernyei határon a Bugjaszeg sánca mellett, nevezetű helyen lévő mintegy egy hold tulajdon szántó földjét

Az eltelt nyolc év alatt a fedélszerkezet annyira tönkrement, hogy 1860-ban teljes felújításra szorult. A munkálatokat Borbély János ácsmester vállalta el 420 forintért, és negyvenhárom és fél véka elegy gabonáért. A torony göbjébe az utókor számára egy levelet tettek, amelyből megtudhatjuk a következőket:

„Ezen torony gombja készült 1860. május 21-én, fel is tétetett, amikor a torony is és a templom is újra zsendelyeztetett az eklésia tagok költségén, megróván és fizetvén minden Eklésia tag 2 Ft 10 krajcárt. E jelen évben az Eklésia lelkek száma 558.

Béradók száma két felest egybevetve 105.

A lelkész Lörinczi János, oskolatanító Kádár János, Megyebíró Tavasz József. Hitesek: Szikszai László, Nemes István, Nemes Ferenc, Nemes Elek, Nemes Zsigmond, Nemes Pál, Csipor Pál, Csernátoni János, Both Mihály Márkos Lajos, Nagy Elek. Szentegyházfiak: Csizsér János, Veres Ferenc. Harangozó: Márkodi Mihály, Szikszai Zsigmond a helység jegyzője. Fülep Lajos jelenleg a falu bírása.

A helységben nevezetes emberek: B. Bálint József, Ngs Horváth Ferenc, Tkts Józsa József, tkts Csernátoni Alajos”

Ugyan ez év május 15-én jegyzőkönyvre veszik, hogy „ A Torony és a Templom Fedésére fogadott mesterembereknek ételt ad Kádár János Oskola Tanító, mely tartozásért kötelezi magát az Eklésia, hogy fizet neki 32 új forintot”

A tetőszerkezetet megjavították, de nagyobb bajok jelentkeztek, repedések a templom falán 1867. június 11-én a következőket jegyzik a jegyzőkönyvből: „Templomunk tudva lévén mindnyájunk előtt, hogy olyan állapotban van, melyben való bejárás félelmetes lévén ennek megigazítása mulhatatlan szükségesség”

Az egyház vezetői megfogadják a nyugdíjas iklandi Sófalvi József nyugalmazott építésmérnököt, hogy vizsgálja meg a templomot, aki a felkérésnek eleget téve 1867 június 16-án írásban a következő véleményezést adta át: „ A kívánt vizsgálatot a folyó folyó hó június 13-án megtettem, amikor is a templom falait mindenik ablaknál kisebb – nagyobb mértékben megrepedezve lenni láttam Vagy földrengés okozta a repedéseket, vagy hogy azon domb amelyen a templom fekszik azon a helyen fövény köves és földrésszel van elegyítve, s a földet a domb aljában lévő bővizű csorgóhoz a földgyomrában keresztül folyó bő források vize iszappá áztatván, bármily észrevétlenül is, a fal alatt származott föld üreg a fal súlyának engedett.legjobbnek, legolcsóbbnak s a nemes Megye pénztárához képest kivihetőnek gondolom a repedéseknek jó követ vakoló mésszel (malter) betöltését.

Megint megkezdődik a gyűjtés. Az adakozók között találjuk magát a lelkészt Lörinczi Jánost 5, Szikszai Vencel számadó egyházfit 3, Kovács Dénes jegyzőt 5 forinttal. Szikszai Zsigmond 15 000 szeptet ajándékozott. A gyűjtésből származó összeg mellé még a falu bizottmányától is kapott- a kocsma jövedelméből - az egyház 150 forintot.

Simonfi Mihály ács és kőműves mester vállalta, és végezte el a „legényeivel” a javításokat, 150 forintért, Sófalvi József mérnök írásbeli utasításai szerint.

Miután megtörtént a javítás, „Egyik egyházfi tag, Filep Lajos úr felkérte a Ns. Megyét arra, hogy miután az ev. ref. megye Isteni gondviselés után annyira megszaporodott, hogy a jelenleg templomunkban lévő székek nem elégségesek, engedtessek meg az egyház

tagjai által, bárkinek saját költségén minden esetre egy ha vagy több széknek is helye lenne, azoknak csináltatását elhatározni”.

Májai Lőrinczy János 1808-ban született. 1834-ben választották meg papjuknak az ernyeiek. Két év múlva 1836. április 12-én feleségül vette Tolvaly Rózáliát, akitől tizenegy gyermeke született: Zsófia 1837 IX 19, Póli 1839 III 10, Miklós 1841 III 6, Dénes 1843 VI 16, Klára 1845 VIII 30, Katalin 1848 II 25, Lajos 1850 IV 25, Juliánna 1853 II 14, Gábor 1855 II 30, Mária 1858 V 30, Anna 1860 VI 2.

Hosszú lelkipásztorkodása alatt híven szolgálta az egyházat. Az általa lefektetett anyakönyveket pontosan vezette (Jogtalanul elkobozva az Állami levéltárban található.) Az ő idejében építettek 1845-46-ban építettek új iskolamesteri házat, új „classissal”, majd 1860-ban, és 67-ben végeztek nagyjavítást a templomon. Az egy évvel később működni kezdő kölcsönző magtár is az ő tervei szerint létesült.

Az ernyei reformátusok, személyében egyik legnagyobb papjukat tisztelhetik. Sírja a köztemető nyugati részén lévő bozotosban található.

Igyekezett a hívei erkölcsi életét is helyes mederben tartani. Ezt bizonyítja a prezsbiterium 1872 október 5-én hozott határozata, amely szerint „*Nemes György, mert törvényes feleségét elűzvé házából, s egy férjes asszonyt vitt magához, és azzal törvénytelenül élt egy darabig*”- eltiltatott az úrasztalától. Hasonlóképpen porul járt „*iff. Nemes Ferenc presbyter*” is, aki „*egy cigánynéval nyiltan botrányos tettet követett el, ezért a presbyterségből leteszi az Ekkla, és az Úr asztalától elrekesztendőnek ítéli*”

Más református gyülekezetekhez hasonlóan, 1875. október 31-én elhatározzák egy kölcsönző magtár létesítését. Fenti napon ezt jegyzik a jegyzőkönyvbe: „*Magtár felállítása tárgyában szükséges, hogy mindenki részt vegyen ezen, nemes célra való áldozatban. A magtár által a kamatok kamatjának a tőkéhez csatolása által növekedő tőke annak idején, mikor kinövi magát annak kamatja szükség szerint vagy a pap, vagy a mesteri bér teljes megváltására, vagy ha netalán egyéb szorgosabb szükség adná elé magát, a megyegyűlés határoz, hova fordításáról Elhatározzatik, hogy minden kiadott 20 literes szemes törökbúza után, a kivevő már jelen év nov.31-én fizetni fog négy véka jól megérett csős törökbúzát*”

Kilencvenöt család vetette meg a magtár alapját, akik a lehetőségük szerint, egy és három véka szemes törökbúza adással járultak hozzá a közös alaphoz. 1876 februárjában kezdték meg a kölcsönadást, és a magtár működött egészen az első világháborúig. A felesleget alkalmasint eladták, és a befolyt összeget, az alapító levélben leírtakra használták el. Szükség is volt a pénzre, mert a század vége felé megint javításokra került sor. 1895-ben újrafedték a tornyot, ami kétszázötven forintba került. A következő évben-1896-ban „*kimeszelték az Istentiszteleti hajlékot*”

Visszatérve 1875-höz - ahonnan csak a magtár kedvéért futottuk egy negyed századot az, időben előre - a fiatal, 28 éves Papp Zsigmond lesz a lelkész. Hogy mi lett volna belőle, nem tudjuk, mert fiatalon, 34-évesen a sírba költözött. Sirköve a Lőrincziek sírkövei mellett található, ledölvé, mindenkitől elfeledve.

1883 ban Erdei József nevével találkozunk egy félévig, aki valószínű csak beszolgáló lelkész volt. A megválasztott Nagy Sándor is csak 1883-85 között szolgált, valamiért otthagya az ernyei gyülekezetet.

Az 1861-ben született Kali József követte, akit 1886-ban választottak lelkésszé. 1886 IX 6-án nőül vette Nagy Leonát. Hat gyermekük született: Kálmán 1888. I. 20, Leona 1889 IV. 23, Endre 1890 XII. 5, Imre 1892 II 8, Ilma 1893 IV 3, Jolán 1895 IX 17.

Kali József 1900 dec.17-én halt meg a nagyszabeni elmeógyógyintézetben. Ernyében van eltemetve. Jól végezhette a munkáját, mert a századfordulón rendezett körülmények között

találjuk az egyházat, ami a lelkipásztor összefogó készségének, hitesek hozzáállásának, és a hívek áldozatkészségének tulajdonítható. Ez derül ki az 1897-ben kiadott, Erdélyi Református Egyházkerület Évkönyvéből. „Az utóbbi tíz év alatt újjá születik. Most papi, mesteri ház, templom befedve, díszes iskola köszönti a templomba sietőket. Az egyházközség földbirtoka 93 hold. Pap és mester használatában 18 1/2 hold föld van. 62 hold erdőt, 12 hold szántót használ az egyház. Abból adja a kepefát, a fölöslegből, s a föld jövedelméből fedezi a közszükségeket. Van egy darabocska szőlő is, ez hagyomány a pap számára. Tőkepénze 3300 Forint. Kamatja adja a papi részleges kepeváltságot. A fölöslegből évről évre gyarapodik a tőkeösszeg”.

A századfordulón, pontosan 1899-ben Jenei Sándor személyében megint olyan papot sikerült választaniuk az ernyei reformátusoknak, aki nem ugródeszkanak tekintette ezt a gyülekezetet, hanem itt számította leélni az életét. Ami érthető is volt, hiszen a fenti évkönyvből láttuk, hogy Ernye közepes létszámú, szép birtokkal, rendezett épületekkel rendelkezett, és ami a legfontosabb volt talán, hogy Marosvásárhelytől csak tíz kilométerre feküdt. Jenei tiszteletes azon kívül, hogy a hívek lelki életét gondozta, ellátta a lelkészi teendőket, és az iskolában is vallásórákat tartott, igyekezett megszervezni a falu, vagy szűkítve a kört a hívei gazdasági életét. Oroszlánrészt vállalt a Tejszövetkezet, a Hitelszövetkezet, és az Állatbiztosító egyesület meg szervezésében. A hívet is biztatta, hogy az eladásra kerülő Pátrubán és Csernátoni birtokból vásároljanak, a vételárhoz biztosította a Hitelszövetkezet révén a kamatokat.

1904-ben a cinterem nyugati bejáratához, egy kaput, és egy fedelres falépcsőt csináltatott. Tanúsítja az évet, és a kivitelező nevét az első gerenda külső felére vésett dátum: „1904”. A gerenda belső felére ezt véste: „ÉPÍTŐ. ÁCS. BABOS FERENCZ. sárp.” Azóta már ácsmesteri műemlékké nőtte ki magát ez az építmény. Valószínű akkor és ez a mester készítette a keleti oldalra, a maga nemében szintén páratlan fedeles kiskaput, amelyet azóta- fájdalom- lebontottak.

1912-ben az állandó javításra szoruló orgona helyett új orgonát vásároltak, amelyik a mai napig működik. Az orgonát Bartha Albert lelkész 1977-ben készítült „kimutatás a templomban található orgona adatairól és állapota” c. írása alapján mutatjuk be. (kézirat)

„Az orgona építője: Anger József és fia.

Átalakítás nem történt

Regiszttereinek száma 6. Főregiszter. Principál -12 horgany- 42 orgonasípval. Burdon 8 24 fa- 300 onsípval. Salicional 8-12 horgany – 42 onsípval. Principál oktáv 4 kombinált 12 onsípval. Mixture 2 2/3, 2 soros 108 onsípval. Pedál C- H 24 billentyűvel, Subass 16-12 fasípval.

A játszóasztallal sipokkal összekötő szerkezete: Pneumatikus. Széltermelés: Lábfújtatás.

Az orgona műszaki állapota: A háború óta 9 síp hiányzik.

Utolsó nagyobb javítás: Az 1946-ban ledőlő templom újjáépítése után 1951-ben visszaszerelték az orgonát, de a hiányzó 9 síp nem pótoltatott”

Ezt a szép fejlődést törte kettőbe a világháború, és egy előző fejezetben láthattuk hogy milyen nagy áldozatot követelt. A férfi lakosság a fronton harcolt, szenvedett, vagy egy

tetemes részük éppen elesett, más részük fogságba került. Az itthon maradt asszonyokra maradt a gazdaság, gyermeknevelés és minden más teendő éveken át.

Az egyház agyagi vesztesége is tetemes volt. Az erdői egy részét letarolták a katonák, a földek megművelése is nehezen ment. A kisebbik harangot végleg elveszítették.

1916. október 8-án az egyházközség tulajdonában lévő kegyszereket átadták megőrzés végett a Kolozsvári Erdélyi Múzeumnak, amelyeket csak 1921 július 11-én kaptak vissza, egy „virágos kendő” kivételével.

A II világháború végén - a román megszállás kezdetén - az ernyei református egyház javai Jenei Sándor lelkésznek, az Erdélyi református egyházkerület igazgató tanácsának küldött jelentése alapján a következők:

I. Nagyernyei református egyházközség: 1. egy templom, 2. egy lelkészi lakás, 3. egy kántor-tanítóilakás, 4. két iskolaépület, két tanteremmel, 5. Egy harangozói lakás.

II. Az egyházközség földbirtokai:

a) Szántó föld: 31 hold 662 négyszögöl.

b) Erdő: 66 hold 998 négyszögöl.

Összesen: 98 hold 60 négyszögöl.

Ehhez jön még:

1. Cinterem: 0, 470 hold

2. Iskola telek: 0, 130 hold

3. Papi telek: 0, 880 hold.

4. Kántori tanítói telek: 0, 898 hold.

5. Harangozói ház telke: 0, 838 hold

6. Egy hasznavehetetlen puszta szőlős: 0, 183 hold.

Együtt: 100 hold és 259 négyszögöl.

III. Pénz:

1. Kepealap 9752. 04 korona

2. Szegény alap 1001, 76 „

3. Egyházfenntartási alap 3030, 80

4. Harangalap: 41, 10

5. Orgona alap 457, 52

Összesen: 14283, 22.(81)

Mivel csak egy harang volt, és az is megrepedt, ezért 1924. március 14-én, a presbiteri gyűlésen - amelyre meghívták Kudzsírból Klein Oszkár harangöntő mérnököt - a következőket jegyezték be a jegyzőkönyvbe, mint határozatot: „*A toronyban történt helyszíni szemle után a mérnök úr kijelentette, hogy a régi 138 kg tömegű 1687 év öntött 62 és 1/2 cm átmérőjű, O REX ... stb feliratú harang silány minőségű anyagból készült, és repedt is, s így bárművészi készítésű, de hozzá illő, vele összhangban lévő harangot készíteni lehetetlen, a presbytérium- fájó szívvel ugyan – de mégis lemondotta régi harang megtartásáról.*”

Utólag szomorúan állapítjuk meg, hogy bizony jobban kellett volna, fájjon a hitesek és a tiszteletes úr szíve, és nem lett volna szabad beöntésre átadni a harangöntőnek az egyházzal közel egyidős harangot. Mert az lett a sorsa, amint az a jegyzőkönyv további soraiból kiderül:

„*A presbytérium így határozott: A toronyban a mérnök úr által javasolt 6 gerenda betételét elvégezteti, s Klein Oszkár mérnök úr harangöntődéjében két darab új harangot, kifogástalan összhangzással 30 évi jótállás mellett megrendel, 154 lejt fizetve a*

harangércért, és 45 lejt a vasalkatrészekért kilógramonként A régi harang pedig 90 leibe lesz elszámolva, és elszállítva.

„Nagy ünnepség közepette hozták Ernyébe a két harangot a sáromberki vasútállomásról 1924 júniusában. Négy – szépen feldíszített – ökör húzta a szekeret a templom elé, ahol nagy ünnepséggel fogadta a gyülekezet apraja nagyja, de eljöttek még a más vallásúak is”

A presbitérium június 2-án felvett jegyzőkönyvéből, még azt is megtudjuk, hogy a felszerelés után, és az átvétel előtt, nagy vita lett, mert Nemes Elek és néhány társa nem volt a harangok hangerőségével megelégedve, azt állítva, hogy a harang hangja még a Nemes Samu kapujáig sem hallatszik el. A mérnök követelésére elmentek, nevezett kapujától tovább, a Nemes Dani kapujához, ahol meghallgatták külön-külön, és összehúzza is. Tisztán hallatszott mindkét harang hangja. Ez természetes is volt, hiszen csendes időben, még a légvonalban több kilométerre lévő Libáncson, vagy az Árokszezen is hallottuk régen, amikor még „nem volt ilyen zajos a világ”.

A két harang összköltsége:

A nagyharang:	Egy pár csapágy	550 lej
	182, 5 kg harangérc x 154 =	28 105lej
	68 h korona x 45 =	3060 lej
	66 betű felirata x 3 =	198 lej
	1 darab harangnyelv rézütővel	450 lej
	Összesen:	32,363 lej
A kisharang:	103, 7 kg. harangérc x 154 =	15 639 lej
	45, 3 h korona	2 038 lej
	45 betű felirata x 3 =	450lej
	1 darab harangnyelv rézütővel	550lej
	Összesen.	19193 lej
A két harang összesen		51506,30 lej
Szállítás, útiköltség, hangszerelés		850 lej
Összköltség		52 365,30 lej

Az 1825-26-ban épült papilak fölött lassan eljárt az idő, ezért 1925-ben, amikor eladásra került az Angyalosi Forró Aladár és a felesége Szenner Margit „kúriális telke” (hajdani Csernátoni udvarház), akkor építés helyett annak megvételét határozta el az egyház. Tették ezt annál is inkább, mert a református- köz „megnyitása” során keletkezett háromszögben elhelyezkedett nedves talajú, forrásos kicsi telekre nem volt érdemes új épületet építeni. A vásár előtt az eladó telket és épületet megvizsgálta Péterfi Dénes mérnök, egyházmegyei előadó, és Kovács László esperesi kiküldöttek, és megállapították, hogy az épület sokkal tágasabb, szárazabb, egészségesebb, mint a meglévő. A bennvaló 1 hold 934 négyszögöl, a kert kiválóan alkalmas kerti növények termesztésére. A lekipásztornak nem kell többé a mezőn megtermelni a ház számára szükséges zöldségeket. Ezután a presbitérium felhatalmazta Gáspár Lajos nyugalmazott tanítót, Váradi Szöcs Sámuel, és Márkos Dánielt, hogy 400 000 lejért vegyék meg a bennvalót.

A régi papilak épületét nyilvános árverésen Nemes Ince vette meg 53 ezer lejért, a szénacsúrt id.Szenner János 7000 lejért, az istálló épületét Szenner Károly 41 ezer lejért. A telekből - a már 1892-ben iskolala udvarnak kiszakított 130 négyszögöl mellé - még csatoltak 80 ölet, s így az iskola udvara 210 négyszögöl lett. A fennmaradt 800

négyszögölet adták el a telken maradt kis istállóval, gabonással, nyári konyhávalegyütt, ifjú Nemes Jánosnak, és Csiki Jánosnak 90 ezer lejért.

Mivel a templom állaga is sokat romlott az elmúlt évtizedekben- a falakon megint nagy repedések jelentkeztek - 1927- ben Péterfy Dénes műszaki tanácsos mérnök tervei alapján, Sárosy József marosvásárhelyi építési vállalkozó nagyméretű felújítási munkálatot végeztett. Ennek a lényege az volt, hogy több helyen kiszedték az alapul szolgáló - hajdan a Marosból hozott - köveket, és cementhabarcsba ágyazott téglákból 2-3-4 köbméternyi aládúcolásokat készítettek. A boltozatokat tartó oszlopok aláfalazásakor emberi csontokat találtak. Ez azt jelenti, hogy az ezt megelőző templomban, a kor szokásának megfelelően az „*arra érdemeseket*” a templomba temették.

1928. április 29-én megalakult az Erdélyi Református Nőszövetség nagyernyei tagozata, hatvanöt taggal. A huszonnégy tagból álló választmány élén Jenei Sándorné tiszteletes asszony állott, mint elnök. Gyalai Korpos Józsefné az alelnöki, Péter Margit a jegyzői, Jenei Mária a pénztárosi tisztséget töltötte be.

A református egyháznál bevett szokás szerint, egy-egy nagyobb felújítást püspöki vizitáció követett. Így került sor 1928-án az ernyei püspöki látogatásra. Részt vettek: Makkai Sándor püspök, Vásárhelyi János püspökhelyettes, Kádár Géza generális direktor, Dr. Illés Gyula tanügyi előadó, Almási Samú jogügyi előadó, Ignác László püspöki titkár, Dr. Ferencz Mihály Zsigmond főgondnok, Farkas Jenő esperes, Kacsóh Lajos főjegyző.

Reggel 9 órára érkezett a küldöttség a községbe és „*az új iskola előtti téren felállított diszkapunál Livius A .Cheri községi jegyző üdvözölte őket a falu nevében. Nemes Eszter dalárda tag pedig a református dalárda nevében köszöntött. A püspök úr válasza után, harangzugás közepette vonult gyalog a küldöttség a 400-500 méterre lévő papiházhoz. Hol Jenei Sándor lelkész az egyházközség prezbitériumának nevében, Simonffy Adél IV. elemi osztályos tanuló az iskolások nevében üdvözölte öméltóságát.*”

Ezt követően különböző vizsgáló bizottságok alakultak, és kezdték meg működésüket. A püspök úr elnöklete alatt Kádár Géza, Dr. Illés Gyula, Farkas Jenő, Dr. Ferencz Mihály tagokkal a két iskolát, Kacsóh Lajos a lelkészi hivatal irattárát, hitéleti adatait, s az irodai ügyvitelt, Almási Samú jogügyi előadó az egyházközség vagyoni helyzetét, számadásait, Ignác Sándor a kisebbek vasárnapi iskoláját, Kacsóh Lajos pedig a nagyobbak vasárnapi iskoláját vizsgálta meg. A nőszövetség gyűlésén Kádár Géza generális direktor tartott előadást.

A vizsgálat végeztével Istentiszteletre gyűltek össze a hívek a templomba, hol a püspök úr buzgó imával emelte a lelkeket az egek Urához. Istentisztelet után Dr. Makkai Sándor püspök úr fogadta a római katolikusok tisztelgését Bárány Bálint Károly főgondnok, és Oláh Károly rom. kat. plébános személyében.

Almási Károly jelentéséből megismerhetjük az egyházközség 1920-as helyzetét.

„*Jelentés a nagyernyei egyházközség vagyoni helyzetéről*”:

Lélekszám: 598. Lelkész: Jenei Sándor. Kántortanító: Bőjthe János. Gondnok: Nemes Elek. Tanítónő: Péter Margit

Az egyház vagyona: Épületek: Templom jókarban, papi lakás, Két iskolaépület, egyik tanítói lakással, harangozó lakás. Papi telken istálló csűrrel, és szénatartóval, iroda, és tanácsterem új épületben, nyári konyha két szobával ellátva, gabonás, fás szőlő, kukorica kas, kertben díszes üdülő, dísznő ól,(tyúkretrec lelkész tulajdona), és deszka kerítések.

Tanítói telken istálló gyenge karban, nyárikonyha, gabonás, disznóól, tyukketrec, fásszín. A külön iskolaépületnél fásszín. Harangozói telken külön konyha.

Ingatlanai: 96 hold. Ebből 65 1/2 hold erdő, és 12 hold szántó egyházfenntartási, 10 3/4 hold szántó lelkészi kánonika, 7 1/2 hold kántortanítói kánonika, 1/4 hold harangozó használatában

Lelkészfizetés: 103/4 hold szántó, egész kepefizetőktől 1 véka búza, vagy tengeri, félkepe fizetőktől ennek fele. Igás erővel bírók szántanak egy-egy fél napot, gyalogosok négy illetve 2 kalongy búzát aratnak. Pénzfizetés a pénztárból 210 lei.

Kántortanító fizetése 71/2 hold szántó, 740 lej értékben pénzzel kiegészítve 31540 lej. Tanítónői fizetés 40800 lej

Harangozó fizetése. Lakás, kb. 1/2 hold kert, és 1/4 hold föld használata.

Gondnoki fizetés. Egész évre 50 lejés egyől fa.

A következő évek egyre nehezebbek lettek az ernyei lakosok számára, az adóvégrehajttó (percceptor) egyre gyakrabban foglalta le a fizetni nem tudók tárgyait. Csak 1940 után tudtak az ernyei magyarok egy kicsit fellélegezni. Ezt még megérte Jenei tiszteletes, bár már nagybetegen, hiszen 1939. október 8-án szívtombozist kapott. Négy évig tartó élet-halál közötti szenvedés után 1944. január 18-án adta vissza lelkét a teremtőjének. A saját szőlőse felső lábujában lévő kis pusztá területre temették, egy nagy diófa alá, az erdő szélére. Ma már kevesen tudják, hogy az ottlévő kis halom alatt - síremléket nem engedett állíttatni- Ernye egyik legnagyobb református papjának a porai nyugszának. Néhány mondatban megpróbáljuk megidokolni ezt az állításunkat:

Míg a XIX századfordulón nagyon gyakoriak voltak az „Elsodort falu” Farcády Jenő papjához hasonló, lelkészek, addig Jenei tiszteletes puritán életet élve nyolc gyermeket nevelt fel, taníttatott, három fiút egyetemre járatott, a többiek középiskolát végeztek. Értékes embereket adott az erdélyi, illetve az anyaországi magyarságnak.

Amint fennebb láttuk, Jenei tiszteletes cserélte ki a lelkészlakást egy jóval korszerűbb épületre, és több mint kétszer akkora telekre.

Az ő idejében építették az iskolákat, amelyek közül a kényelmes kántortanítói lakás melletti tanterem az akkori időben nagyon egészséges, minden szempontból megfelelő volt.

A lelkészkedése alatt falazták alá a nem megfelelő alappal rendelkező templomot.

Hitelszövetkezetet alapított, amelynek haláláig a vezetője volt.

A Csernátoni birtok egy részének eladásakor felvállalta annak eladását, és biztatta és segítette a híveit annak megvásárlására.

Az első világháború nehéz éveiben is sikerrel pásztorálta a gyülekezetét, majd az ezt követő román hatalom alatt is sikerült fenntartania a magyar tannyelvű felekezeti iskolát, és a híveiben a hitet.

A vallásórakon a gyermekeket megtanította az egyházi énekekre.

A saját gazdaságát mintaszerűen vezette, példásan megművelt szőlőse volt, egyedüli présházzal az egész szőlőhegyben, mellette kiváló minőségű őszi barackossal.

(...)

Bartha Albert lett az utódja, aki így ír megválasztásáról: „Saját kérésemre 1943 január 1-től Vásárhelyi János püspök úr kihelyezett Nagyernyébe, hol a betegeskedő elődöm mellett mint személyi segédlelkész szolgáltam 1944 január 18-án bekövetkezett haláláig, amikor az ernyei gyülekezet rendes lelkésszé választott meg, meghívás útján. A beiktatásom azon a napon volt, amikor a Magyarországot megszálló német csapatok

Ernyét is elfoglalták, és a parókián is állandó jelleggel berendezkedtek. Egy alkalommal Marosvásárhelyről hazafeléjövet, a papi udvaron tartzkodó német műszaki alakulat gépkocsija felvett, de a város végén az egyik vendéglőbe a katonák betértek, és azt figyeltem meg, hogy egyre gyakrabban jártak hátra az udvarba. Én Isten sugallatára hallgatva leszáltam a gépkocsiról, és más alkalmatossággal jöttem haza. Másnap hallottam, hogy ugyanazon gépkocsi akkor egyik atyámfia (Kali Károly) előtt nekiment a telefonoszlopnak és két német katona életét veszítette. Úgy látszik Istennek még célja volt velem.....A nyár telt és az ágyuk dörgése egyre jobban közeledett. Szeptember végére Ernyéből is a „nadrágosok” elmentek, elmenekültek. A templom butorzatát, terítőit leszedve, az egyház kegyszereit, úrasztali terítőit, pénztárkönyvét az eklésia ládájában elástuk. Ebben a munkában segítségemre voltak Márkos Sándor kurátor és Nagy Gerő ifjú, megbízható emberek. A gyülekezetemnek bejelentettem, hogy hátrább vonulok, de Erdélyből ki nem megyek. A Szilágyságig mentem, de már útközben utolértem az ernyeieket, akiket az erőszakos német kiürítés Désen túl hajtott. Ez történt október második felében. Az ernyeieket visszafordultak, és kifosztva jószágaikból, állataikból, javaikból így érkeztek haza. Magam is december közepére hazajöttem, és végeztem lelkipásztori teendőimet, kötelességemet. Igazolva láttam elvonulásomat, merttársaim közül sokat elvittek Földvárra, de mire hazaérkeztem, Isten véget vetett hatalmaskodásuknak. Azok közül, akiket összeszedtek, csak egy tért haza, az is szökve”.

A német katonák a vasúti sineket miután felrobbantották, a magyar tábori csendőrökkel – szeptember 27-én- kiürítették a falut, menekülésre kényszerítve a lakókat. Ki közelebb, ki távolabb menekült, s ennek megfelelően szerre szállingóztak haza az ősz folyamán. Hazatéréskor mindenki kifosztva találta a lakását, amit a katonákon kívül az itthon maradottak, és a hadsereget követők végeztek, nagy alapossággal. A hívek egyrésze meghalt a háborúban, másrésze még a fronton harcolt, harmadik része már orosz fogságban „építette a szocializmust” a Szovjetunióban.

És éppen ezekben a nehéz években érte az egyházat egy olyan károsodás, amit csak többévi áldozatos munkával tudott úgy-ahogy helyre állítani. Ennek elmondásáért, megint Bartha Albert tiszteletes úrhoz fordulunk:

„Közben aggódva figyelem, hogy templomunk állapota egyre romlik, a torony lábainak vakolata egyre pattogzik, az ablakok feletti nyílások (különösen az apszisnál, szentélynél) egyre jobban nyílnak. 1945.-ben, a háború befejezésének évében, az adott körülmények között, nem lehetett renoválásra gondolni. Végre 1946.-ban meghívtuk Farkas József egyházmegyei előadót, hogy készítse el a templom javításának tervét”

1946. augusztus 10-én tartott közgyűlésen ezt veszik jegyzőkönyvbe:

„ Elnök jelenti, hogy Farkas József egyházmegyei építésszel megvizsgálta a romladozó tornyot és templomot, és szakvéleményt kért a segítség módozataira nézve. Az építész véleménye a következő: A torony alapjával komoly baj van, miután a négy tartólába nem bírja tartani a gyenge építőanyag miatt a ránehezedő súlyt, s így feltétlenül segítségre, illetve renoválásra szorul, mely állana a négy tartóláb aláfalazásából, mintegy ember nagyságú tartóláb berakásával. Hozzávetőleges számítások szerint a tartólábak berakása, mintegy 20 millió lejbe kerülne”.(89)

Az építész hozzá is kezdett a tervrajz elkészítéséhez, de be sem fejezte, és már bekövetkezett a katasztrófa. 1946. szeptember 9-én, a régi református iskolában készült jegyzőkönyvből a következőket tudjuk meg:

„Elnök fájó szavakkal emlékezik meg a folyó hó 3-án délután bekövetkezett szomorú és megdöbbentő katasztrófáról, mely toronyunk leomlása következtében érte az egyházközségünket. Elnök sajnálattal állapítja meg, hogy a hosszú évek óta omladozó torony javítása az elmúlt nyáron nem volt kivitelezhető. A háború, és községünk erőszakos kiürítése miatt, gyülekezetünk tagjai anyagilag tönkre mentek. Ilyen nagyjavítást, mely a templom épületére is ki kellett terjedjen, nem bírtak volna meg. Elnök jelenti továbbá, hogy a torony, és vele együtt a templomnak is a torony felölirészenek összeomlása után a presbiterium Farkas építésszel megvizsgáltatta ismét a templom megmaradt részét, és azt a megállapítást tette, hogy a templom megmaradt része jelenlegi állapotában is alkalmas kijavításra.”

Hogy ez a kijavítás hogyan történt, azt ugyancsak Bartha tiszteletes úrtól tudjuk meg, mégpedig az „Adatok a nagyenyei református templom építéséhez” c. írásából.

.....„váratlan és katasztrófális módon ledőlt a torony, magával döntve a templom hajójának vele összefüggő részét is. A nagyharang feje is letört a zuhanás miatt. Szemtanúja voltam a rettenetes látványnak a papi lakás tornácáról. Kell-e ennél nagyobb csapás egy kezdő fiatal lelkipásztor életében? Az elé a kérdés elé kerültünk, mi legyen most? Kijavítani a megmaradt hajórészt, most mikor a férfiak javarésze még fogságban van? Híveink a háború, és menekülés miatt leszegényedve, kifosztva. De ezen kívül a tennivalókra, és a lehetőségekre nézve, a műszaki vélemények sem voltak megegyezőek. Megvizsgálta Metz kiváló építésmérnök is, de ő is bizonytalankodott. Végül is a fedelet levettük, és 50-ig álltak a falak. Ekkor elhatároztuk, hogy új téglából koszorut húzunk a tetején, kereken vassinekkal megbiztosítva. Az újjáépítés során az egész templom cserép héjazatot kapott, de a régi tünetek, még így is jelentkeztek”.

..... „a templom felszentelése 1951december 20 - án történt, áldott emlékü Dr. Nagy András teológiai professzor által”

A „csonka temlom”renoválása oriási munkát jelentett azokban az időkben, mind a gyülekezet tagjai, mind az egyházi vezetők számára. Ugyanis ebben az időben csiráiban már jelentkezett az új világ, már jelentkeztek az egyház és tagjai közé éket verni akaró erők, és napról – napra a pénz is rohamosan hígult. Ezt a munkát az ernyei reformátusok, élükön a lelkipásztorral derekasan elvégezték. Több, mint hat évtizeddel később meditálhatunk azon, hogy mennyivel könnyebb lett volna ezt a munkát az u. n. „magyar világ” alatt elvégezni, eladva - mint már említettük-néhány hold földet vagy erdőt, ha nem volt pénz. És akkor a templom is megmaradt volna eredeti formájában. Sajnos, a már súlyos beteg Jenei tiszteletes még három évig ragaszkodott a szolgálathoz, de a tempom javításhoz már nem volt kedve és ereje, az új lelkipásztornak pedig még nem volt kellő rálátása és elég ideje ezzel foglalkozni, a front közeledésének előestéjén. Pedig ez a négy év lett volna a legalkalmasabb időszak a főjavítás elvégzésére!

Sajnos, az 1788-89-ben készült festett deszka mennyezetből sem mentettek meg semmit, az egész mennyezetet levakolták.

A templombelső szerkezet is megváltozott. A szentélyben lévő karzatot, ahol az orgona volt lebontották, és ide került az éppen államosított Marosvásárhelyi Református Kollégium diszterméből „kidobott”, fából készült szószék. A templomhajó északi oldalán lévő kőből épült szószéket lebontották. A karzat az orgonával a nyugati oldalra került. A

torony számára fából egy haranglábát ácsoltak össze, amit aztán 1977-78-ban Gáll Zoltán építészmérnök terve alapján újjá építették.

Hiába diszesebb ez a harangláb, mint volt az ideiglenes, úgysem tudja pótolni a régi - négy kicsi toronnyal ékesített - tornyot. Nemcsak a templom, de a falukép is csonka, hiányzik a képből a gömbbel ékesített szimbólum, amelyik büszkén hirdetné, hogy ebben a községben reformátusok is laknak. A mai technikai fejlettség, a híveknek az eddigi időkhöz viszonyított jobb modja, a külföldi testvér gyülekezetek segítségével talán lehetőséget teremthet a közeljövőben a torony facsimile visszaépítésére. Nagy hiányt pótolna!

Visszatérve az egyház élethez, azt tapasztaljuk, hogy az egyre inkább berendezkedő kommunista hatalom, min több és több akadályt gördített eléje. 1948-ban államosította az erdőket és az egyházi iskolákat, elvéve a kiváló kántortanítói lakást. Persze a kántortanítónak is megtiltották a kántorizálást. A földeket még meghagyták, de megtiltották a felesművelést, és hihetetlen nagy gabona, tej és hús beadási kvótákat róttak ki az egyházra is, akárcsak a „kulákokra.” Így az addig megélhetést biztosító föld, egyre nagyobb teherterheléssel kezdett lenni. 1948-ban belügyminisztériumi rendelettel elviszik az anyakönyveket is.

1949. IX 11-én Bartha tiszteletes nőül veszi Márkos Ilona tanítónőt. Normális körülmények között két fizetésből élhetne a lelkész család, de nem ez történt. Mint pap feleség nem taníthat Márkos Ilona! Három gyermek: Csaba (1950), Botond (1951), Gyöngyike (1953), felnevelésének, tanításának gondja, nehezedett a lelkész házaspár vállaira.

Megkezdődik a kollektivizálás, a kulákok számának és a beadási kvótáknak a növelése. A földek miatt olyan nagy nyomás nehezedett az egyházra, hogy már nem lehetett tovább ellenállni, 1952. július 27-én a prezbiterium úgy határozott, hogy a földeit kezelés végett átadja az államnak.

1953. június 28. án a prezbiterium a jövedelem nélkül maradt egyház fenntartásáról hoz határozatot. Érdemes idéznünk belőle, hiszen ebből derül ki, hogy az ernyei reformátusok mennyire ragaszkodtak az egyházukról. *„Miután az egyház fenntartására szolgáló erdők, földek átmentek az államhasználatába, új egyházfenntartási lehetőségekről kell gondoskodni. Az egyházfenntartás egyedüli alapja az egyháztagnak hitből fakadó önkéntes adakozó készsége. Egyházközség tagjai őszinte szeretettel és ragaszkodással kijelentik, hogy ragaszkodnak, az egyház fenntartásához, s ennek érdekében igyekeznek minden lehetőt menteni”.*

Szükség is volt a szeretetre és a ragaszkodásra, mert az állam a maga kultusz kirendeltségén keresztül (megbízottai a szekuritáté emberei voltak!) arra törekedett, hogy az egyházi életet, annak tradicionális gyakorlatát szigorúan ellenőrizve, beszorítsa a templom négy fala közé, remélve, hogy ott -lassú agonizálás után - majd szépen elhal.

Nós, ez nem így történt. Az egyház élt, sőt, a hívek hozzáállása eredményeként még gyarapodott is. 1966-67-ben a már telyesen elkorhadt templom körüli deszkakerítést beton alapba ágyzott oszlopok közé helyezett - drótsodronyból álló - kerítéssel cserélték ki. Nagy kár, hogy a modernizáló törekvésük közepette, nem hagyták meg az Ernyében párját ritkító fedeles kiskaput, amely a népi ácsmesterség egyik remeke volt.

1967 december 17-én hálaadó istentiszteletre került sor, tudjuk meg az istentiszteletet követő preszbiteri gyűlés jegyzőkönyvéből: *„Isten iránti hálaadással emlékezik meg a nagyernyei református gyülekezet Isten lelkének az Anyaszentegyház életében ezelőtt 450 évvel megmutatkozó munkájáról és hatalmáról, mellyel megtisztította és megújította annak életét és szolgálatát. Hálaival emlékezünk meg másodszor arról is, hogy Isten a mi népünkhöz is eljuttatta ezelőtt 400 évvel a tiszta evangéliumot, s a mi magyar református egyházunk a Debreceni Zsinaton elfogadta a II. Helvét Hitvallást, a reformált egyházakhoz csatlakozott.*

Nekünk nagyernyei református gyülekezetünknek eggyel még több okunk is van a hálaadásra, mert ez évben van az első ernyei református templom építése megkezdésének 300 éves évfordulója”

A hálaadó istentiszteleten vendégszolgálatot végeztek: Nagy Géza sáromberki, Nagy Lajos és Mester István marosvásárhelyi lelkészek.

Bartha Albert lelkész szolgálatát, néhány év kivételével-amit szintén beárnyékolta a háború- a szocialista érában végezte, így nem csoda, hogy 73 éves korában ezt írja:

„A sok nehézségbe, építésbe belefáradva gyengének, sőt betegnek érzem magam. 1979-ben be is kerültem a klinikára magas vérnyomással és súlyos lelki megrázkodtatással”.

1980. december 1-én nyugdíjazták. 1917. június 27-én született Mezőpaniton. Marosvásárhelyen érettségizett, a Kolozsvári Ref. Teológián végzett 1942-ben. Egy évig Kalotaszegen, majd egy évig Nagyernyén segédlelkészkedett. 1944-től meghívott Nagyernyei lelkész, a fenti nyugdíjaztatási dátumig. 1981-ben az ernyei gyülekezet Kántor Attila fiatal lelkészt választotta lelképásztornak. 1983. december 26-án a délelőtti istentisztelet után közgyűlést tartott a presbitérium, ahol a lelkész elnök bemutatja a Gáll Zoltán egyházmegyei építészmérnök által készített bontási és építési tervrajzokat, és kéri a presbitériumot, hogy hagyja jóvá azokat.

„A közgyűlés tagjai közül : Szász Miklós, Nagy Gerő, id.Ivácson Dénes, ifj. Nemes Albert, és mások kihangsúlyozták, hogy a régi és elhanyagolt parochia épületének állapota napról napra romlik, az új felépítése halaszthatatlan. A gyűlésben nagy a lelkesedés, többen adományokat ajánlottak fel az építés céljára”.

1986-ban elkészült az emeletes, összkomfortos új lelkészlakás. Kántor Attila 1999-ben Marosvásárhelyre ment lelkésznek. Ma a Maros-Mezőségi Egyházmegye esperese. (...)

1990 -ban Komáromi Istvánt hívják meg lelkésznek. Miután a gyűlölt kommunista diktatura megbukott, szabadabban lélegezhetnek a gyülekezeti tagok. A határok is megnyitáltak, a gyülekezet tagjai magyar testvérgyülekezeteket látogatnak, majd holland gyülekezetekkel veszik fel a kapcsolatokat. A holland gyülekezetek segítségével egy modern gyülekezeti otthont építettek, amelyet főtiszteletű Dr.Csiha Kálmán püspök úr szentelt fel 2000. május 6-án.

Ugyancsak a hollandok finanszírozták a templom felújítását, miután 2002 októberében egy ottani mérnök szakember csoport megvizsgálta annak állapotát. A következő évben már meg is kezdték a nagyméretű felújítási munkálatokat. Ezt is Komáromi István tiszteletes úr „vezényelte le.”Az általa készített „Építési jelentésből” megtudjuk a következőket: *„2003-ban egyházközségünkben nagyméretű*

javítási munkálat volt. 220 éves templomunk teljes külső - belső felújítása. A munkálat értéke nagyon sok! Ebből a gyülekezet 14%-ot fizetett, a többi a holland barátaink ajándéka. A felújítási munkálatokat Csipor Antal építkezési vállalkozó végezte a szakembereivel. Az asztalosmunkát Deák György és Deák Béla helybéli asztalosmesterek végezték”.

Új csatornákat szereltek fel, és központi fűtéssel is ellátták a templomot. Ezzel Komáromi István tiszteletes úr is beírta nevét az építő lelkipásztorok közé.

Pap Géza főtiszteletű püspök úr szentelte fel 2004. április 25-én.

Jelenleg (2009 január) a gyülekezet 577 lelket számlál. A lelkipásztor Komáromi István .A főgondnok ifj. Nemes Gyula.

Az egyházközség tagjai békés viszonyban - az ökuménia felé haladva - élnek együtt katolikus, unitárius, ortodox, és más felekezeten lévő falusfelekkel.

A következőkben összegezve felsoroljuk a nagyernyei egyházközség prédikátorait, illetve az utóbbi idők lelkipásztorait, akikkel ezen alfejezet lapjain már találkoztunk.

1692 - 1710. Sárpataki Péter

1710 - 1715. Szentmiklósi János

1715 - 1721. Parajdi István

1721 – 1725. Bibarcfalvi Sámuel

1725 - 1747. Venter Mátyás

1747 – 1750. Muzsnai Mihály

1750 - 1777. Várdó Sámuel

1777 – 1796. Simon János

1796 – 1809. Imreh Sámuel

1809 – 1823. Török László

1823 - 1828. Sebestyén István

1828 - 1831. Kovács Miklós

1831 – 1834. Szász József

1834 - 1875. Lőrinyi János

1876 – 1882. Pap Zsigmond

1883 ifjú Erdei Sámuel beszoigáló lelkész

1883 – 1885. Nagy Sándor

1886 - 1899. Kali József

1899 - 1943. Jenei Sándor

1944 –1980. Bartha Albert

1981 – 1990. Kántor Attila

1990 - Komáromi István

Ugyancsak felsoroljuk a Nagyernyei Református Egyházközség kurátorait, megyebíróit, gondnokait, úgy ahogy következtek évtizedeken, vagy évszázadokon át.

1737 – 1741. Sófalvi György

1742 – 1747. Molnár János

1747. Szócs László

1748. Szabó János

1757. Szócs Miklós

1758. Váradi Miklós

1759. Koréh Mihály

1761. Kovács Zsigmond.

1764 – 1767. Nemes György

1767. Csányi Boldizsár

1768. Csiszér János

1773 – 1776. Nemes Zsigmond

1776. Nemes József

1777. Nemes György

1778 – 1788 .Váradi Szócs Miklós

1788. Csányi Ferenc

1791. Csipor Sámuel

1792. Pap Márton

1795. Szabó István

1796. Csipor Sámuel

1799. Szakács Mihály

1801. Fogarasi Mihály

1803. Nagy János

1806. Molnár József

1809. ifjú Márkus Zsigmond

1810. Fogarasi Mihály

1811. Márkodi János

1814. Márkus István

1817. Csiszér József

1820. Nemes Mihály
 1823. Tavaszi Márton.
 1828. Nemes József
 1830. Tavaszi Márton
 1832. Nemes József
 1836. Csipor Sámuel
 1839. Szakács Mihály
 1841. Nemes Márton
 1844. Szakács Sámuel
 1846. Nemes István
 1850. Éltető Lajos
 1854. Nagy József
 1856. Vitális János
 1860. Tavaszi József
1872 –1872. Szikszai Vencel
 1872. Nemes Elek
1878 – 1880. Nemes Károly
 1883. Szakács Ferenc
 1887. Nemes Ferenc idős
 1888. Nemes Dániel
 1898. Hamza Ferencz
1910- 1918. Váradi Szócs Sámuel
1818- 1921. Éltető Elek
1921– 1927. Nemes Ábel
1927- 1930. Nemes Elek.
1930- 1934. Tavaszi Dániel.
1934 -1940. Kóréh István
 1941. Váradi Szócs Antal
1941-1949. Márkos Sándor
1949- 1951. Dukát Domokos
1951- 1960. Koréh Mihály
1960- 1971. Kali József
1971- 1980. Márkodi Dénes.

1980- 1988. Szász Miklós.
1888- 1991. Nagy Gerő
1991- 1996 Váradi Szócs Antal
1996- 2009 Jánosi Ferenc.
2009 ifj. Nemes Gyula

Református felekezeti iskolánk mesterei, tanítói pedig a következők voltak az 1948-ban bekövetkezett államosításig:

1701 Zilahi János
1703 Retteghi István
1710 Szentsimoni Mihály
1716- 1723 Csinádi Sámuel
1728 Szent Györgyi János
1730 Baczoni Sámuel
1733 Kőszegi Ádám
1735 Sipos János
1741 Havadtői József
1744 Bibarczfalvi András
1745-1752 Dobolyi Gödri Benedek
1753 Szent Györgyi Mihály
1758- 1767 Kibédi Szép János
1769- 1777 Katona György
1779- 1793 Várdó Elek
1794- 1808 Bitai Sámuel
1809-1812 Farkas Pál
1813 Jánosi Elek
1815- 1832 Ugrai Márton
1834 Bartha János
1834- 1885 Kádár János
1885- 1918 Gáspár Lajos
1907 Zakariás Barabás
1912- 1918 Buth Tibor
1913- 1924 Vajda Márton
1914- 1916 Ferenczy Gyula

1918- 1920 Kis Lajos

1921 Lőrinczi Róza

1921- 1927 Kelemen Ernő

1928 Bójtke János és Péter Margit

1928- 1936 Kádár János

1930 Veress Lujza

1931 Jenei Erzsébet

1936 Mátyás Anna

1937 György Benedek

1937- 1948 Kocsis Lajos

1942- 1948 Kocsis Lajosné Fekete Margit

A Nagyernyei Református Egyházközség lelkipásztora ma- 2009 februárjában- Komáromi István, főgondnok: ifj. Nemes Gyula, gondnok: Deák György, presbiterek: id. Nemes Gyula, Simonfi Kálmán, ifj. Tőkés János, Nemes Albert, Bajkó István, Orbán Béla, Nemes András, Frunza Sándor, Balázs-Kercsó Levente, Márkodi Dénes.

Részletek Nagyernye falutörténetéből: Dr. Nagy Lajos- Nemes Gyula: Nagyernye. (Sepsiszentgyörgy, 2007)